

BILAGA – MARKÖRER MED DEFINITIONER

Markörbaserad journalgranskning i psykiatri

FÖR ATT IDENTIFIERA OCH MÄTA SKADOR I VÅRDEN

Bilaga – Markörer med definitioner

Markörbaserad journalgranskning i psykiatri

FÖR ATT IDENTIFIERA OCH MÄTA SKADOR I VÅRDEN

Innehåll

- 4 **Vårdmarkörer (V)**
- 4 V1 Vårdplan
- 4 V2 Samordnad individuell plan när patienten vårdas av flera huvudmän
- 5 V3 Suicidriskbedömning
- 5 V4 Riskbedömning för återfall i brott
- 6 V5 Fall
- 6 V6 Dokumentation om misstag
- 7 V7 Tillkallad konsultläkare/jourläkare
- 7 V8 Diagnosbyte
- 7 V9 Självtilfogad skada
- 8 V10 Oönskad effekt av behandling
- 8 V11 Hot, våld och otillbörlig kontakt
- 8 V12 Ökad tillsynsgrad
- 9 V13 Somatiskt status
- 9 V14 Närståendekontakt
- 9 V15 Övrigt

- 10 **Beroendemarkörer (Y)**
- 10 Y1 AUDIT
- 10 Y2 ASI
- 10 Y3 Mätvärde för alkoholhalt i utandningsluft
- 11 Y4 Urintox-kontroll vid misstanke om missbruk

- 12 **Markörer för tvångsvård (T)**
- 12 T1 Tvångsvård – administrativa brister
- 12 T2 Tvångsåtgärder
- 13 T3 Konvertering
- 13 T4 Polisbiträde

- 14 **Läkemedelsmarkörer (B)**
- 14 B1 Mer än två olika antipsykotiska läkemedel
- 14 B2 Antikolinergika
- 14 B3 Mer än fem olika psykofarmaka
- 15 B4 Bensodiazepiner
- 15 B5 Metabola riskvärden
- 16 B6 Läkemedel som kräver regelbunden provtagning
- 16 B7 Läkemedel, övrigt

- 17 **Kontinuitets- och övergångsmarkörer (R)**
- 17 R1 Oplanerat besök på psykiatrisk akutmottagning
- 17 R2 Återinskrivning inom 30 dagar
- 18 R3 Byte av vårdenhet
- 18 R4 Oplanerad utskrivning
- 18 R5 Avsaknad av läkarbesök under de senaste 12 månaderna
- 19 R6 Fast vårdkontakt

- 20 **Skadeområden och skadetyper**
- 21 Granskningsuppdrag
- 22 Granskningsmall
- 26 Mall för sammanställning av resultat
- 27 Mall för sammanställning av kvalitetsmarkörer

Förord

Denna skrift innehåller definitioner av alla de markörer som används när man tillämpar metoden Markörbaserad journalgranskning i psykiatrisk vård. Skriften ska användas tillsammans med handboken i Markörbaserad journalgranskning i psykiatri, där metod och arbetssätt beskrivs.

Både handboken och denna skrift finns tillgängliga på www.skl.se/publikationer.

Vid markörbaserad journalgranskning identifieras markörer i journaldokumentationen, det vill säga uppgifter som innebär, att en skada kan ha inträffat. Utifrån de markörer som hittats görs därefter en bedömning av om något inte avsett har inträffat, det vill säga om en skada har uppstått. Om en skada uppstått bedöms typ, allvarlighetsgrad av skadan och om skadan var undvikbar. Resultaten från kontinuerlig granskning bildar sedan underlag för åtgärder för ökad patientsäkerhet och högre kvalitet.

Markörbaserad journalgranskning för psykiatrisk vård är en utveckling av metoden Global Trigger Tool, som ursprungligen utformats för granskning av somatisk vård.

Stockholm mars 2015

Hans Karlsson
Direktör
Avdelningen för vård och omsorg

Sveriges Kommuner och Landsting

Markörer

Vårdmarkörer (V)

V1 Vårdplan

Definition	Avsaknad av aktuell vårdplan i patientjournal
Att tänka på	Finns aktuell vårdplan och har lokala riktlinjer följts? Finns uppgifter om somatiska, psykiatriska och sociala behov, diagnostik, riskvärdering, åtgärder, närståendekontakt och uppföljning? Erfarenheter visar att avsaknad av aktuell vårdplan inom psykiatrisk vård leder till ogenomtänkta vårdinsatser. Skador kan uppkomma till följd av oplanerad utskrivning, frekventa diagnos- och läkemedelsändringar, många akutbesök eller återinläggningar.
Skada som kan spåras	Läkemedelsrelaterade biverkningar som följd av icke optimal läkemedelsbehandling (t ex för hög dos eller utebliven behandling), onödigt långt sjukdomsförlopp med icke adekvat behandlade symptom, suicidförsök och suicid.
Undvikbarhet	Skada kan vara undvikbar om den uppkommit som en följd av att: <ul style="list-style-type: none">› vårdplan inte är påbörjad inom 24 timmar i slutenvård› vårdplan inte är upprättad efter 4 besök i öppenvård

V2 Samordnad individuell plan när patienten vårdas av flera huvudmän

Definition	Avsaknad av aktuell samordnad, individuell plan i patientjournalen när patienten vårdas av flera huvudmän
Att tänka på	Erfarenheter visar att avsaknad av gemensam plan för patienten och otydlig ansvarsfördelning mellan olika vårdgivare leder till ogenomtänkta insatser. Det ska tydligt framgå vilka insatser som behövs och vilken huvudman som är ansvarig. Skador kan uppkomma till följd av utebliven riskvärdering, oplanerad utskrivning, frekventa diagnos-, terapi- och läkemedelsändringar, längre vårdtid än förväntat, många akutbesök, återinläggning eller utebliven åtgärd.
Skada som kan spåras	Läkemedelsrelaterade biverkningar som följd av icke optimal läkemedelsbehandling (t ex för hög dos eller utebliven behandling), onödigt långt sjukdomsförlopp med icke adekvat behandlade symptom, suicidförsök och suicid. Försämrat sjukdomsförlopp pga. uteblivet eller inadekvat stöd i hemmet.
Undvikbarhet	Skada till följd av avsaknad av samordnad individuell plan kan vara undvikbar om <ul style="list-style-type: none">› planen inte är upprättad vid utskrivning av patienten› planen inte är upprättad i öppenvård

V3 Suicidriskbedömning

Definition	Avsaknad av suicidriskbedömning enligt lokala riktlinjer
Att tänka på	Har lokala riktlinjer för suicidriskbedömning följts? Att avgöra graden av suicidrisk är en mycket svår bedömning inom psykiatrisk vård. Riskfaktorer kan finnas under en lång tid utan att självmordshandlingar sker. Det är därför viktigt att kunna skilja mellan långvariga och akuta riskfaktorer. Suicidrisken är förhöjd i upp till en vecka efter inläggning och i upp till en månad efter utskrivning.
Skada som kan spåras	Skador efter suicidförsök som exempelvis skärskador, syrebrist samt njur- och leverskador. Suicid.
Undvikbarhet	Om skada inträffat ska den anses undvikbar om suicidriskbedömning inte är gjord enligt lokala riktlinjer.

V4 Riskbedömning för återfall i brott

Definition	Avsaknad av riskbedömning för återfall i brott
Att tänka på	Har lokala riktlinjer för riskbedömning följts? Att avgöra risken för återfall i brott är en mycket svår bedömning inom rättspsykiatrisk vård. Riskfaktorer kan finnas under en lång tid.
Skada som kan spåras	Återfall i sjukdom och kriminellt beteende.
Undvikbarhet	Om skada inträffat ska den anses undvikbar om riskbedömning inte är gjord enligt lokala riktlinjer.

V5 Fall

Definition	Fall som inträffat under vårdtillfället
Att tänka på	<p>Läkemedel, malnutrition, vätskebrist och elektrolytrubbning (hyponatremi) kan öka fallrisken genom påverkan av blodtryck, hjärtfunktion, muskelfunktion, kognitiv funktion och omdöme.</p> <p>Stroke, synnedsättning och andra sjukdomar med funktionsnedsättning ökar fallrisken.</p> <p>De orsaker som kan ligga bakom uppkomst av fall och skada av fall kan i sig också vara skador t ex hjärtrytmrubbning, underbehandlad/obehandlad epilepsi, blodtrycksfall, bieffekter av läkemedelsbehandling, hyponatremi.</p> <p>Inträffat fall är en markör, men fall ska här kategoriseras som skada om fraktur, större hematom, hjärnskakning eller behandlingskrävande sårskada uppstått.</p> <p>Fall som inte resulterat i någon följdverkan eller endast i mindre följdverkan utan behov av åtgärd kategoriseras inte som skada.</p>
Skada som kan spåras	Fraktur, blödning, sårskada, mjukdels- eller ledsmärta symptom efter hjärnskakning.
Undvikbarhet	<p>Fallskadan ska betraktas som undvikbar bl. a. om:</p> <ul style="list-style-type: none">› fallriskbedömning och riskidentifiering inte utförts› adekvata förebyggande individuella åtgärder inte vidtagits eller uppföljning och justering av insatta åtgärder inte gjorts› relevanta biverkningar av läkemedel inte uppmärksammas och behandlingen justerats på adekvat sätt› nutrition, vätsketillförsel och elektrolytkontroll inte varit adekvat› förebyggande åtgärder inte vidtagits i den fysiska vårdmiljön trots att den innehåller allmänna, förutsägbara risker

V6 Dokumentation om misstag

Definition	I journaldokumentation finns anteckning med innebörd att misstag gjorts
Att tänka på	<p>Finns dokumentation om att misstag förekommit (t ex förekomst av ord såsom missförstånd, misstag, lex Maria, Patientförsäkringen LÖF, Läkemedelsförsäkringen)?</p> <p>Om konsekvenserna av det misstag som gjorts påverkat patienten kan det innebära skada t ex om fel läkemedel administrerats.</p> <p>Misstag i sig utgör inte någon skada om inte patienten påverkas negativt men kan registreras som tillbud.</p>
Skada som kan spåras	Skador som är uppmärksammade i samband med vård och behandling.
Undvikbarhet	Förekomst av felaktig diagnostik eller läkemedelsadministrering ska alltid betecknas som undvikbar skada.

V7 Tillkallad konsultläkare/jourläkare

Definition	Oplanerad läkarkontakt har förekommit på jourtid eller kontakt har tagits med konsult från annan specialitet
Att tänka på	Oplanerad kontakt med konsult eller jourläkare kan ha föranletts av oväntad försämring av patientens tillstånd.
Skada som kan spåras	Alla former av psykisk eller somatisk försämring.
Undvikbarhet	Skadorna kan betraktas som undvikbara om rutiner för bedömning av patientens tillstånd inte har följts på ett adekvat sätt.

V8 Diagnosbyte

Definition	Diagnosen har ändrats under vårdtiden
Att tänka på	Byte av huvuddiagnos under vårdtiden kan innebära att man initialt gett en icke-adekvat behandling eller att rätt behandling fördröjts, vilket kan innebära eller leda till skada. Ofullständig eller inadekvat utredning och diagnostik kan leda till en olämplig behandling som sedan måste förändras.
Skada som kan spåras	Felbehandling, obehandlade symtom eller förlängt sjukdomsförlopp.
Undvikbarhet	Skadan ska betraktas som undvikbar om <ul style="list-style-type: none">➤ Grundlig anamnesupptagning eller utredning inte genomförts➤ Om vårdprogram/nationella riktlinjer inte har följts

V9 Självtillfogad skada

Definition	Avsiktlig självdestruktiv handling med skada, suicidförsök eller suicid
Att tänka på	Bristande, felaktig, otillräcklig bedömning, behandling och/eller tillsyn kan leda till att patienten genomför en självdestruktiv handling. Leta också efter brister i kommunikation med patient och närstående. Har riskvärdering gjorts enligt lokala riktlinjer?
Skada som kan spåras	Skärskada, blåmärken, intoxikation, allvarlig kroppsskada, förlängd sjukhusvård, IVA-vård.
Undvikbarhet	Skadan kan betraktas som undvikbar om riskvärdering inte gjorts och om patienten inte bedömts och behandlats på ett adekvat sätt.

V10 Önskad effekt av behandling

Definition	Önskad effekt av behandling såsom ECT, psykoterapi eller psykosociala insatser.
Att tänka på	<p>Minnesstörning är en vanlig biverkan vid ECT-behandling. Övriga skador förknippade med behandlingen är oväntade reaktioner på narkosmedel, tandskador mm.</p> <p>Psykoterapi kan medföra oönskade effekter såsom självskadebeteende eller oplanerad slutenvård till följd av att nya symtom inte uppmärksammats eller beaktats.</p>
Skada som kan spåras	Problem med andning och cirkulation, tandskador och minnesstörning. Självskadebeteende, försämrad symtombild, förlängt sjukdomsförlopp.
Undvikbarhet	<p>Om behandling inte givits på rätt indikation alternativt att bedömningen inte varit korrekt och patienten har fått en önskad effekt skall skadan betraktas som undvikbar.</p> <p>Anestesiskada vid ECT kan betraktas som undvikbar bl. a. om överkänslighet mot vissa läkemedel inte beaktats eller om apparatur och annan utrustning, t ex tandskydd, inte använts enligt anvisningar och riktlinjer.</p>

V11 Hot, våld och otillbörlig kontakt

Definition	Hot, våldssituationer eller otillbörliga kontakter har förekommit mellan patienten och annan patient eller mellan patienten och personal
Att tänka på	<p>Bristande, felaktig, otillräcklig behandling, tillsyn och/eller information till patienten kan leda till utagerande beteende med åtföljande destruktiv handling.</p> <p>Har otillbörliga kontakter förekommit mellan personal och patient eller mellan patient och medpatient? Leta efter brister i kommunikation med patient och närstående. Finns bedömning dokumenterad om patientens beteende? Finns händelsen registrerad som avvikelser?</p>
Skada som kan spåras	Sårskada, blåmärke eller annan fysisk skada på patienten. Kränkning, rädsla, obehag eller annan psykisk skada hos patienten.
Undvikbarhet	Skadan bör anses undvikbar om inte patienten bedömts, behandlats, bemötts och informerats korrekt eller om inte skattningsinstrument (t.ex. Bröset) använts.

V12 Ökad tillsynsgrad

Definition	Extravak och/eller ökad tillsyn har förekommit under vårdtillfället
Att tänka på	<p>Ökning av tillsynsgraden är ett tecken på att patienten försämrats. Patienter som kräver extravak får alltid anses som högriskpatienter.</p> <p>Ökat tillsynsbehov kan vara ett tecken på bristande medicinsk behandling och/eller omvårdnad. Dessa brister kan också innebära en ökad risk för skada.</p>
Skada som kan spåras	Obehandlade symtom, självskada eller suicidförsök.
Undvikbarhet	Skadan ska betraktas som undvikbar om patientens tillstånd inte bedömts eller behandlats adekvat.

V13 Somatiskt status

Definition	Dokumentation om somatiskt status saknas i samband med slutenvård
Att tänka på	<p>Kroppsliga sjukdomar kan ge psykiska symptom och kan också förändra förutsättningarna för läkemedelsbehandling.</p> <p>Somatiskt status bör vara gjort och finnas dokumenterat i journalen i samband med slutenvård. Har somatisk sjukdom som orsak till symptomen övervägts?</p> <p>Vid lång vårdkontakt eller då läkemedelsbehandling ges som kan ge somatisk påverkan bör dokumentation av somatiskt status finnas återkommande i journalen.</p>
Skada som kan spåras	Kroppslig sjukdom där diagnos och behandling försenats. Somatisk påverkan av psykiatrisk behandling, t.ex. blodtrycksförhöjning.
Undvikbarhet	Om skada inträffat ska den anses undvikbar om den hade kunnat förhindras/ minskas om somatisk undersökning hade gjorts och dokumenterats.

V14 Närståendekontakt

Definition	Avsaknad eller bristfällig kontakt med närstående
Att tänka på	<p>Har lokala riktlinjer följts?</p> <p>Vid inhämtande av information i samband med diagnostik, riskbedömning, vårdplanering och uppföljning är kontakt med närstående av stor vikt.</p> <p>Närstående (inkl barn till förälder som har psykiatrisk kontakt) är viktiga för samarbetet med patienten vad gäller följsamhet till behandling och uppmärksamhet på nya symptom.</p> <p>Bristfällig närståendekontakt kan leda till ofullständig eller orealistisk planering.</p>
Skada som kan spåras	Obehandlade symptom, förlängt sjukdomsförlopp, suicidförsök och suicid.
Undvikbarhet	Om kontakt med närstående inte har ägt rum i enlighet med lokala riktlinjer ska identifierad skada betraktas som undvikbar.

V15 Övrigt

Definition	Varje risksituation eller misstänkt skada som inte täcks av annan markör
Att tänka på	Här noteras uppmärksammade risksituationer och misstänkta skador av vård och behandling, som inte identifieras via någon annan markör.

Beroendemarkörer (Y)

Y1 AUDIT

Definition	Avsaknad av bedömning med AUDIT (Alcohol use disorder identification test) vid misstanke om alkoholmissbruk
Att tänka på	<p>Enligt Nationella riktlinjerna för missbruks- och beroendevård bör AUDIT användas som screeningsinstrument.</p> <p>Det är av stor vikt att identifiera patienter med hög konsumtion eller missbruk av alkohol för att undvika felbehandling eller uteblivet behandlingsresultat inom psykiatrisk vård.</p>
Skada som kan spåras	Förlängt sjukdomsförlopp. Utebliven eller försenad effekt av ordinerad behandling.
Undvikbarhet	Inträffad skada ska betraktas som undvikbar om missbruket inte är identifierat och kartlagt.

Y2 ASI

Definition	Avsaknad av kartläggning enligt ASI (Addiction severity index) vid konstaterat missbruk där behandlingsinsatser planeras
Att tänka på	<p>Enligt Nationella riktlinjerna för missbruks- och beroendevård bör ASI användas för att bedöma hjälpbehov för personer med konstaterade alkohol- eller narkotikaproblem.</p> <p>Vid behandlingsinsatser hos patienter med beroendeproblematik är det av vikt att kartlägga patientens livssituation för att sätta in tillräckliga och adekvata åtgärder.</p>
Skada som kan spåras	Ofullständigt behandlade symtom. Utebliven eller försenad effekt av ordinerad behandling.
Undvikbarhet	Inträffad skada ska betraktas som undvikbar om patientens livssituation inte är adekvat kartlagd.

Y3 Mätvärde för alkoholhalt i utandningsluft

Definition	Avsaknad av mätvärde för alkoholhalt i utandningsluft vid misstanke om alkoholpåverkan
Att tänka på	<p>Vid oklart akut tillstånd bör missbruk övervägas och alkoholutandningstest utföras.</p> <p>Om patienten på eget initiativ parallellt med ordinerad läkemedelsbehandling intar alkohol regelbundet påverkar det effekten av ordinerad behandling och kan försämra resultatet av behandlingen.</p>
Skada som kan spåras	Utebliven eller försenad effekt av ordinerad behandling. Tillvänjning och missbruk. Självskada.
Undvikbarhet	Skadan ska betraktas som undvikbar om provtagning för påvisande av alkohol inte utförts.

Y4 Urintox-kontroll vid misstanke om missbruk

Definition	Avsaknad av urinprovtagning för påvisande av intag av narkotiska medel
Att tänka på	Vid oklart akut tillstånd bör missbruk övervägas och urintox-screening utföras. Om patienten på eget initiativ parallellt med ordinerad läkemedelsbehandling intar andra medel med psykiska effekter påverkar det effekten av ordinerad behandling och kan försämra resultatet av behandlingen.
Skada som kan spåras	Utebliven eller försenad effekt av ordinerad behandling. Tillvänjning och missbruk. Självskada.
Undvikbarhet	Skadan ska betraktas som undvikbar om regelbunden provtagning för påvisande av narkotiska medel inte gjorts.

Markörer för tvångsvård (T)

T1 Tvångsvård – administrativa brister

Definition	Dokumentationen är bristfällig av beslut som tagits enligt LPT eller LRV eller Tidsramar som angivits för tvångsåtgärden har inte följts eller inte dokumenterats på ett korrekt sätt
Att tänka på	Att inte följa regler kan leda till att patienten blir olaga frihetsberövad eller inte får sina rättigheter tillgodosedda t.ex. information och möjlighet att överklaga beslut rörande restriktioner. Finns adekvat dokumentation i beslutsjournalen?
Skada som kan spåras	Patient utsätts för myndighetsutövning utan laglig grund, frihetsberövande och psykiskt lidande.
Undvikbarhet	Om gällande tidsramar inte respekterats i samband med tvångsvården eller om dokumentationen av tvångsvården inte är korrekt är skadan undvikbar.

T2 Tvångsåtgärder

Definition	Patienten har spänts fast, tvångsmedicinerats och/eller avskiljts enligt LPT eller LRV
Att tänka på	Det är viktigt att beakta att fastspänning precis som avskiljning och tvångsmedicinering endast ska användas i en akutsituation när andra åtgärder inte fungerar eller är lämpliga och att patienten är en fara för andra eller sig själv. Tvångsåtgärder kan ha föregåtts av att patientens särskilda behov inte uppmärksammas. Andra alternativ bör ha prövats innan tvångsåtgärder vidtas. Har skattningsskala Bröset genomförts? Har särskild anmälan till Socialstyrelsen gjorts? Har somatiska kontroller genomförts? Har uppföljande samtal med patienten genomförts enligt kliniken riktlinjer?
Skada som kan spåras	Kränkning, lidande, obehag eller somatisk skada.
Undvikbarhet	Skadan ska betraktas som undvikbar om patientens behov eller symtom innan tvångsåtgärder vidtas inte adekvat uppmärksammas och bedömts med t.ex. skattningsskalor eller om andra åtgärder inte prövats.

T3 Konvertering

Definition	Beslut har tagits om att vårdformen ändras från frivillig vård till tvångsvård enligt LPT
Att tänka på	När vårdformen ändras kan det bero på att patientens tillstånd felbedömts, försämrats eller att patienten själv vill skriva ut sig tidigare än vad som anses lämpligt.
Skada som kan spåras	Obehandlade symtom, självskada eller suicidförsök.
Undvikbarhet	Skadan betraktas som undvikbar om patienten inte bedömts adekvat eller om brister har förekommit i behandling och/eller omvårdnad.

T4 Polisbiträde

Definition	Begäran om polisbiträde enligt LPT eller LRV har förekommit
Att tänka på	Polisbiträde/handräckning kan innebära en risk för kroppsskada eller psykiskt lidande. Polisbiträde bör endast användas om andra åtgärder för att få patienten till sjukhuset misslyckats, t.ex. telefonkontakt eller hembesök eller om särskilda hänsyn till säkerheten har varit nödvändiga.
Skada som kan spåras	Somatisk skada, psykiskt lidande eller kränkning.
Undvikbarhet	Skadan betraktas som undvikbar om andra åtgärder inte prövats innan polisbiträde begärts.

Läkemedelsmarkörer (B)

B1 Mer än två olika antipsykotiska läkemedel

Definition	Samtidig behandling med tre eller fler olika antipsykotiska läkemedel som stående ordination i läkemedelslistan
Att tänka på	Samtidig behandling med fler än två antipsykotiska läkemedel är inte lämplig på grund av risk för interaktioner och övermedicinering. Fler än två antipsykotiska läkemedel utan önskad effekt kan tyda på fel diagnos. Har läkemedelsgenomgång genomförts?
Skada som kan spåras	Biverkningar, otillräcklig behandlingseffekt. Övermedicinering som gör att patienten inte kan ta till sig andra behandlingsformer. Malignt neuroleptikasyndrom.
Undvikbarhet	Skadan skall anses som undvikbar om patienten inte blivit tillräckligt utredd eller korrekt diagnostiserad.

B2 Antikolinergika

Definition	Behandling med antikolinergt läkemedel
Att tänka på	Behandling med antikolinerga läkemedel inom psykiatri är tecken på att patienten har fått biverkningar av antipsykotiska läkemedel.
Skada som kan spåras	Extrapyramidala biverkningar av antipsykotiska läkemedel i form av akut dystoni, tardiv dyskinesi eller akatisi.
Undvikbarhet	Skadan ska betraktas som undvikbar om journalen inte märkts med varning om överkänslighet för antipsykotiska läkemedel, om patienten fått omotiverat höga doser av dessa läkemedel eller om ordinationer och läkemedel hanterats felaktigt.

B3 Mer än fem olika psykofarmaka

Definition	Samtidig behandling med mer än fem olika psykofarmakapreparat
Att tänka på	Behandling med många läkemedel samtidigt ökar risken för interaktioner och biverkningar t. ex. sedering, förvirringstillstånd, olyckor och fallskador. Bedömning av patientens tillstånd kan försvåras liksom psykoterapeutiska insatser. Har läkemedelsgenomgång genomförts?
Skada som kan spåras	Förvirring, fallskada och biverkningar såsom akut dystoni eller metabolt tillstånd. Förlängt sjukdomsförlopp.
Undvikbarhet	Skadan ska betraktas som undvikbar om patienten inte blivit tillräckligt utredd eller korrekt diagnostiserad eller om regelbunden läkemedelsgenomgång inte gjorts.

B4 Bensodiazepiner

Definition	Samtidig behandling med tre eller fler olika bensodiazepiner eller Behandling med bensodiazepin mer än 6 månader
Att tänka på	Behandling med många läkemedel samtidigt ökar risken för interaktioner och biverkningar t. ex. sedering, förvirringstillstånd, olyckor och fallskador. Bedömning av patientens tillstånd kan försvåras liksom psykoterapeutiska insatser. Har läkemedelsgenomgång genomförts? Långtidsbehandling med bensodiazepin medför risk för tillvänjning, lågdosberoende och biverkningar.
Skada som kan spåras	Förvirring, fallskada och biverkningar såsom trötthet, kognitiv påverkan, ångest, depression och emotionell avflackning.
Undvikbarhet	Skadan ska betraktas som undvikbar om patienten inte blivit tillräckligt utredd eller korrekt diagnostiserad eller om regelbunden läkemedelsgenomgång inte gjorts.

B5 Metabola riskvärden

Definition	Behandling med antipsykotiska läkemedel och BMI >30 eller snabb viktuppgång eller Fp-glukos >7,0 mmol/L eller diastoliskt blodtryck >100 eller midjemått för kvinnor >88 cm midjemått för män >102 cm
Att tänka på	Det är inte ovanligt att patienten går upp i vikt i samband med antipsykotisk mediciner. Enligt nationella riktlinjer bör patienter inom psykiatrisk vård screenas för metabola biverkningar. Finns vikt och övriga relevanta mätvärden registrerade? Har riktlinjerna enligt Svensk Psykiatrisk förening följts (11)? Är levnadsvanor diskuterade?
Skada som kan spåras	Följder av metabola biverkningar bl.a. i form av följsjukdomar såsom diabetes, hjärt-kärlsjukdom och hypertoni.
Undvikbarhet	Skadan kan anses som undvikbar om <ul style="list-style-type: none">➤ förebyggande åtgärder inte har vidtagits såsom hälsoråd med avseende på kost och motion➤ om ställningstagande till byte av läkemedel inte gjorts vid tecken till ogynnsam metabol påverkan➤ om de förebyggande åtgärderna inte har omprövats ifall de första åtgärderna inte förhindrat ogynnsam metabol påverkan

B6 Läkemedel som kräver regelbunden provtagning

Definition	Klinikens riktlinjer avseende exempelvis litium, metylfenidat, LARO* och clozapin efterföljs inte
Att tänka på	Provsvar ska noteras med regelbundenhet enligt klinikens riktlinjer Utebliven kontroll kan medföra allvarlig skada.
Skada som kan spåras	Biverkningar eller otillräcklig behandlingseffekt.
Undvikbarhet	Skadan kan anses som undvikbar om provtagning inte gjorts regelbundet eller om avvikelser i analysresultaten inte handlagts adekvat.

*LARO= läkemedelsassisterad rehabilitering vid opiatberoende

B7 Läkemedel, övrigt

Definition	Varje läkemedelsrelaterad risksituation eller misstänkt skada som inte täcks av annan markör
Att tänka på	Här noteras uppmärksammade risksituationer och misstänkta skador av läkemedelsbehandling, som inte identifieras via någon annan markör.

Kontinuitets- och övergångsmarkörer (R)

R1 Oplanerat besök på psykiatrisk akutmottagning

Definition	Oplanerat besök på psykiatrisk akutmottagning under pågående öppenvård eller kort efter avslutad slutenvård
Att tänka på	<p>Kontinuitet inom vården är av stor betydelse. Akutbesök kan vara tecken på bristande tillgänglighet inom öppenvården. Det har visat sig att involvering av flera olika läkare kan leda till alltför snabba åtgärder i form av läkemedelsförskrivning som inte kan följas upp på ett adekvat sätt.</p> <p>Ett akut besök direkt efter utskrivning från slutenvård kan bero på att behandling och vård under vårdtillfället orsakat en skada som inte är uppenbar förrän slutenvården avslutats.</p> <p>Kort vårdtid kan öka risken för att negativa konsekvenser av behandlingen inte blir tydliga under vårdtiden eller att symtom inte har hunnits behandlas i tillräcklig omfattning. Risken ökar för att alla relevanta aspekter av patientens sjukdom och behov inte hinner uppmärksammas.</p> <p>Bristfällig kontakt med närstående kan leda till att vårdplaneringen blir otillräcklig eller att samarbetet med patienten kring medicinering och andra åtgärder inte fungerar bra, speciellt om hot och våld förekommer.</p> <p>Akutbesöket är en positiv markör men i sig inte någon skada. Orsaken till besöket kan vara en skada.</p>
Skada som kan spåras	Intoxikation, läkemedelsreaktion, självskada. Läkemedelsbiverkningar pga. polyfarmaci. Symtom som inte har lett till adekvat bedömning och åtgärd.
Undvikbarhet	Skada ska betraktas som undvikbar bl.a. om utredning och behandling inte genomförts på ett adekvat sätt under slutenvård eller öppenvård.

R2 Återinskrivning inom 30 dagar

Definition	Patienten har två slutenvårdstillfällen med mindre än 30 dagar emellan
Att tänka på	<p>Det granskade vårdtillfället kan vara en följd av skada under föregående slutenvårdstillfälle eller pågående öppenvård.</p> <p>Bedöm om det vid utskrivning fanns något som tydde på att patienten hade behov av fortsatt behandling eller uppföljning och om detta inte uppmärksammades.</p>
Skada som kan spåras	Försämrad sjukdomsbild, förvärrade symtom eller läkemedelsbiverkningar.
Undvikbarhet	Upptäckt skada ska betraktas som undvikbar om orsakerna till skadan hade kunnat förutses men inte ledde till att förebyggande åtgärder vidtogs.

R3 Byte av vårdenhet

Definition	Patienten har flyttats till annan psykiatrisk eller somatisk enhet i öppen- eller slutenvård
Att tänka på	En oplanerad överflyttning till annan vårdenhet kan ha blivit nödvändig då tidiga tecken på försämring inte uppmärksammats och behandlats på ett adekvat sätt. Att patienten flyttas till en annan enhet kan leda till brister i kommunikation med fördröjd behandling, missad provtagning, missad uppföljning, felaktig läkemedelsbehandling eller psykosocial påfrestning för patienten.
Skada som kan spåras	Obehandlade symtom, förlängd vårdtid, pga. avbruten behandling, självskada, suicidförsök eller suicid.
Undvikbarhet	Skadan ska betraktas som undvikbar om den orsakats av brister i kommunikation, information mellan vårdpersonal eller mellan patient och vårdpersonal. Skada som beror på byte av vårdenhet pga. platsbrist ska betraktas som undvikbar.

R4 Oplanerad utskrivning

Definition	Utskrivning innan alla planerade åtgärder inom slutenvård har blivit utförda
Att tänka på	Sök orsaken till att patienten skrivs ut oplanerat. Överföring till somatisk vård på grund av skada? Utskrivning på grund av platsbrist innan fortsatta insatser hunnit planeras? Finns tecken på skador efter avslutat slutenvårdstillfälle? Undersök orsaken om patienten skriver ut sig på egen begäran eller avviker.
Skada som kan spåras	Allmän försämring av patientens tillstånd, självskada, suicid efter utskrivning.
Undvikbarhet	Skadan kan betraktas som undvikbar om skadan inträffat efter den oplanerade utskrivningen.

R5 Avsaknad av läkarbesök under de senaste 12 månaderna

Definition	Uteblivet återbesök till läkare under mer än 12 månader i öppenvård trots insatt medicinering från enheten
Att tänka på	Patienter som står på förskrivna läkemedel från enheten bör träffa läkare minst en gång per år. Patienters hälsotillstånd bör kontrolleras regelbundet.
Skada som kan spåras	Biverkningar, läkemedelsreaktion, eller obehandlade symtom.
Undvikbarhet	Inträffad skada ska betraktas som undvikbar om patienten inte haft regelbunden kontakt med behandlande läkare.

R6 Fast vårdkontakt

Definition	Fast vårdkontakt saknas
Att tänka på	<p>Enligt lag ska verksamhetschefen se till att vården tillgodoser patientens behov av trygghet, kontinuitet, samordning och säkerhet. Verksamhetschefen ska utse en fast vårdkontakt för patienten om det är nödvändigt, eller om en patient själv begär det.</p> <p>Avsaknad av fast vårdkontakt ökar risken för dålig kontinuitet i planering och uppföljning av behandlingen och kan påverka patientens förtroende för och följsamhet till ordinationer och rekommendationer.</p>
Skada som kan spåras	Biverkningar, obehandlade symtom, försenad behandlingseffekt.
Undvikbarhet	Skada ska betraktas som undvikbar om patienten inte har haft regelbunden kontakt med behandlare.

Skadeområden och skadetyper

Skadeområde	Skada som ska registreras	Skadetyper	Exempel
Psykisk skada		1. Lidande	Otrygghet Rädsla efter hot/våld Obehag Stigmatisering
		2. Kränkning	Vid tvångsåtgärder Sexuellt ofredande och andra otillbörliga kontakter
Förlängt sjukdomsförlopp		3. Obehandlat sjukdomstillstånd	Oönskad effekt vid psykoterapi
		4. Otillräcklig behandlingseffekt	Ofullständig utredning med felaktig diagnos
		5. Avbruten behandling	Otillräcklig bedömning under pågående behandling
		6. Försämring av sjukdom	
Avsettligt självdestruktiv handling		7. Suicid	
		8. Suicidförsök	
		9. Avsettligt självdestruktiv handling utan suicidavsikt	
Läkemedelsrelaterad skada		10. Metabol påverkan	Hypertoni, hjärtrytmrubbning, akut dystoni, dyskinesi, akatisi njurfunktionspåverkan, nedsättning av sköldkörtelfunktion, benmärgshämning, kognitiv påverkan, förvirring, sederig, hypotoni, malignt neuroleptikasyndrom, serotonergt syndrom, förväxling av läkemedel, fel läkemedelsdosering
		11. Extrapyramidala symptom	
		12. Allergisk reaktion	
		13. Läkemedelsberoende	
		14. Övrig läkemedelsrelaterad skada	
Åtgärd utan laga stöd		15. Olaga frihetsberövad	Frihetsberövad efter administrativt misstag, tvångsåtgärd hos icke tvångsvårdad
		16. Olaga tvångsåtgärd	
Kroppslig skada		17. Anestesirelaterad skada	Tandskada
		18. Fallskada	Andnings- och/eller cirkulationssvikt
		19. Trycksår kategori 2-4	Hudskada eller ytlig kärlskada
		20. Kognitiv störning	Fraktur
		21. Övrig kroppslig skada	Blödning
Övrig skada			Infektion
		22. Övrig skada	Minnesstörning efter ECT

Granskningsuppdrag

Uppdrag att arbeta med markörbaserad journalgranskning (MJG) vid:

Sjukhusets namn

Namn

Personnummer

Klinik/verksamhetsområde

har fr o m. _____ (datum) i uppdrag att för sjukhusets/klinikens räkning genomföra markörbaserad journalgranskning (MJG) som ett led i arbetet för ökad patientsäkerhet. Detta arbete innefattar att ta del av information i de olika journal- och dokumentationssystemen som sjukhuset/mottagningen har tillgång till. Metodiken vid strukturerad journalgranskning innebär att även journaler från andra kliniker kan bli föremål för granskning i de fall vårdtillfällen på den egna kliniken också direkt sammanhänger med vård på andra kliniker och det gäller både vid vård i öppen- och slutenvård. Tidsåtgång som ovanstående person behöver för att utföra sitt uppdrag beräknas till ____ timmar per månad. Uppdraget gäller t o m. _____

Verksamhetschef (underskrift samt klartext) (datum)

Uppdraget upprättas i två likalydande undertecknade exemplar, där uppdragstagare och verksamhetschef behåller var sitt exemplar.

Granskningsmall

Granskningsmall för markörbaserad journalgranskning i psykiatri

Löpnummer: _____ Kön: _____ Födelseår: _____

Granskad enhet: _____

Endast öppenvård: _____ Endast slutenvård: _____ Både öppenvård och slutenvård: _____

Granskningsperiod: _____ Årtal: _____

Granskning utförd av: _____ Bedömning utförd av: _____

Vårdmarkörer		Markör funnen		Datum och händelse
		ÖV	SV	
V1	Vårdplan			
V2	Samordnad individuell plan			
V3	Suicidriskbedömning			
V4	Riskbedömning för återfall i brott			
V5	Fall			
V6	Dokumentation om misstag			
V7	Tillkallad konsultläkare/jourläkare			
V8	Diagnosbyte			
V9	Självtilfogad skada			
V10	Oönskad effekt av behandling			
V11	Hot, våld och otillbörlig kontakt			
V12	Ökad tillsynsgrad			
V13	Somatiskt status			
V14	Närståendekontakt			
V15	Övrigt			
Beroendemarkörer				
Y1	AUDIT			
Y2	ASI			
Y3	Mätvärde för alkoholhalt i utandningsluft			
Y4	Urintox-kontroll vid misstanke om missbruk			

Markörer för tvångsvård		Markör funnen		Datum och händelse
		ÖV	SV	
T1	Tvångsvård - administrativa brister			
T2	Tvångsåtgärder (fastspänning, tvångsmed, avskiljning)			
T3	Konvertering			
T4	Polisbiträde			
Läkemedelsmarkörer				
B1	Mer än två olika antipsykotiska läkemedel			
B2	Antikolinergika			
B3	Mer än fem olika psykofarmaka			
B4	Bensodiazepiner			
B5	Metabola riskvärden			
B6	Läkemedel som kräver regelbunden provtagning			
B7	Läkemedel, övrigt			
Kontinuitets- och övergångsmarkörer				
R1	Oplanerat besök på psykiatrisk akutmottagning			
R2	Återinskrivning inom 30 dagar			
R3	Byte av vårdenhet			
R4	Oplanerad utskrivning			
R5	Avsaknad av läkarbesök under de senaste 12 månader			
R6	Fast vårdkontakt saknas			

Eventuell kommentar:

Skada: Slutenvård
Öppenvård

Skadetyper: _____

Undvikbarhet:

1. Skadan var inte undvikbar	☐
2. Skadan var sannolikt inte undvikbar	☐
3. Skadan var sannolikt undvikbar	☐
4. Skadan var undvikbar	☐

Allvarlighetsgrad: Mindre Måttlig Betydande Katastrofal

Vilka markörer hjälpte till att hitta skadan? _____

Skada: Slutenvård
Öppenvård

Skadetyper: _____

Undvikbarhet:

1. Skadan var inte undvikbar	☐
2. Skadan var sannolikt inte undvikbar	☐
3. Skadan var sannolikt undvikbar	☐
4. Skadan var undvikbar	☐

Allvarlighetsgrad: Mindre Måttlig Betydande Katastrofal

Vilka markörer hjälpte till att hitta skadan? _____

Skada: Slutenvård
Öppenvård

Skadetyper: _____

Undvikbarhet:

1. Skadan var inte undvikbar	☐
2. Skadan var sannolikt inte undvikbar	☐
3. Skadan var sannolikt undvikbar	☐
4. Skadan var undvikbar	☐

Allvarlighetsgrad: Mindre Måttlig Betydande Katastrofal

Vilka markörer hjälpte till att hitta skadan? _____

Skada: Slutenvård
Öppenvård

Skadetyper: _____

Undvikbarhet:

1. Skadan var inte undvikbar	☐
2. Skadan var sannolikt inte undvikbar	☐
3. Skadan var sannolikt undvikbar	☐
4. Skadan var undvikbar	☐

Allvarlighetsgrad: Mindre Måttlig Betydande Katastrofal

Vilka markörer hjälpte till att hitta skadan? _____

Skada: Slutenvård
Öppenvård

Skadetyper: _____

Undvikbarhet:

1. Skadan var inte undvikbar	☐
2. Skadan var sannolikt inte undvikbar	☐
3. Skadan var sannolikt undvikbar	☐
4. Skadan var undvikbar	☐

Allvarlighetsgrad: Mindre Måttlig Betydande Katastrofal

Vilka markörer hjälpte till att hitta skadan? _____

Antal skador inom slutenvård: _____

Antal skador inom öppenvård: _____

Varav antal vårdskador inom slutenvård: _____

Varav antal vårdskador inom öppenvård: _____

Ange verksamhetsområde om annat än eget:

Ange verksamhetsområde om annat än eget:

Antal skador inom slutenvård: _____

Antal skador inom öppenvård: _____

Varav antal vårdskador inom slutenvård: _____

Varav antal vårdskador inom öppenvård: _____

Ange verksamhetsområde om annat än eget:

Ange verksamhetsområde om annat än eget:

Antal skador inom slutenvård: _____

Antal skador inom öppenvård: _____

Varav antal vårdskador inom slutenvård: _____

Varav antal vårdskador inom öppenvård: _____

Ange verksamhetsområde om annat än eget:

Ange verksamhetsområde om annat än eget:

Mall för sammanställning av resultat

Mall för sammanställning av kliniska resultat av märkbaserad journalgranskning inom psykiatrisk vård

Sjukhus: _____ Granskad enhet: _____ År: _____

Löpnummer	Granskningsperiod (januari-december)	Födelseår	Kön (K/M)	Vård endast inom ÖV	Vård endast inom SV	Vård inom både ÖV och SV	Skada Ja/Nej	Skadetypp (se lista)	Skadans allvarlighetsgrad Mindre, Måttlig, Betydande, Katastrofal	Undvikbarhet (1, 2, 3, 4)	Skadan inträffade i ÖV/SV	Skadan inträffade inom annat verksamhetsområde (markera med Ja eller Nej)	Verksamhetsområde där skadan uppstått om annat än eget	Markörer som var till hjälp för att identifiera skadan	Kommentarer
Summa															

ÖPPENVÅRD	SLUTENVÅRD
Totalt antal skador	
Totalt antal vårdskador	
Antal skador bedömda som mindre allvarliga	
Antal skador bedömda som måttligt allvarliga	
Antal skador bedömda som betydande	
Antal skador bedömda som katastrofala	

Sluppmässigt urval: _____

Specifikt urval: _____

Antal granskade journaler: _____

Mall för sammanställning av kvalitetsmarkörer

Granskningsperiod: _____

Löpnummer												
Vårdmarkörer	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Total	
V1	Vårdplan											
V2	Samordnad individuell plan											
V3	Suicidriskbedömning											
V4	Riskbedömning för återfall i brott											
V5	Fall											
V6	Dokumentation om misstag											
V7	Tillkallad konsultläkare/jourläkare											
V8	Diagnosbyte											
V9	Självtillfogad skada											
V10	Oönskad effekt av behandling											
V11	Hot, våld och otillbörliga kontakter											
V12	Ökad tillsynsgrad											
V13	Somatiskt status											
V14	Närståendekontakt											
V15	Övrigt											
Beroendemarkörer												
Y1	AUDIT											
Y2	ASI											
Y3	Mätvärde för alkoholhalt i utandningsluft											
Y4	Urintox-kontroll vid misstanke om missbruk											
Markörer för tvångsvård												
T1	Tvångsvård - administrativa brister											
T2	Tvångsåtgärder											
T3	Konvertering											
T4	Polisbiträde											
Läkemedelsmarkörer												
B1	Mer än två olika neuroleptika											
B2	Antikolinergika											
B3	Mer än fem olika psykofarmaka											
B4	Bensodiazepiner											
B5	Metabola riskvärden											
B6	Läkemedel som kräver regelbunden provtagning											
B7	Läkemedel, övrigt											
Kontinuitets- och övergångsmarkörer												
R1	Oplanerat besök på psykiatrisk akutmottagning											
R2	Återinskrivning inom 30 dagar											
R3	Byte av vårdenhet											
R4	Oplanerad utskrivning											
R5	Avsaknad av läkarbesök under de senaste 12 mån											
R6	Fast vårdkontakt saknas											

Markörbaserad journalgranskning i psykiatri

För att identifiera och mäta skador i vården

Bilagan innehåller definitioner av alla de markörer som används när man tillämpar metoden Markörbaserad journalgranskning i psykiatrisk vård.

Bilagan ska användas tillsammans med handboken i Markörbaserad journalgranskning i psykiatri, där metod och arbetssätt beskrivs.